

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI ve EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞINA
ANKARA

Sayı: 2023/2

Konu: Anayasa Değişikliği Teklifi Hk.

Sayın Muharrem Kılıç,

09/12/2022 tarihinde AK Parti, MHP ve BBP, Meclis’e Anayasa’nın “din ve vicdan hürriyeti” başlıklı 24. ve “ailenin korunması ve çocuk hakları” başlıklı 41. maddelerine ilişkin değişiklik önerilerini içeren bir yasa teklifi sunmuştur.

Teklifteki madde gerekçesi, “*Maddeyle, yalnızca kadın ve erkek olmak üzere iki farklı cinsiyetten bireylerin birbiriyle evlenerek evlilik birliğini oluşturabileceği açıkça düzenlenmekle, bunun dışındaki hiçbir birlikteliğin evlilik birliği olarak kabul edilmeyeceği ve evlilik birliğinin eşler arasında yani kadın ve erkek arasında eşitliğe dayandığı kabul edilmiş olmaktadır. Böylece aile ve evlilik kurumunun her türlü tehlike, tehdit ve saldırılar ile sapkın akımların dayatmalarına karşı korunması amaçlanmaktadır.*” şeklinde ifade edilmiştir.

Söz konusu yasa teklifi, Devletin özel yaşama saygı yükümlülüğüne aykırı olduğu gibi, LGBTİ+’ları düşmanlaştıran, nefret söylemini ve şiddeti meşrulaştırmanın yanında nefret suçlarını koruyucu ve cezasızlığı teşvik edici bir rol oynayacaktır. Kaldı ki AİHM Fedotova ve diğerleri v. Rusya kararında¹ Mahkeme, eşcinsel çiftlerin de heteroseksüel çiftler gibi resmi olarak tanınmayı ve ilişkilerinin korunmasını gerektiren istikrarlı bir ilişki içine girebileceğini tekrarlamıştır. Devletlerin bunu dikkate alması ve eşcinsel çiftler ile toplumun çoğunluğunun ihtiyaçları arasında bir denge kurması gerekmektedir. Mahkeme, başvuruçuların birlikteliklerini yasal bir ayağa oturtma imkanı bulamamalarının hiçbir gerekçesi olmadığına karar vermiştir.

Özellikle, Rusların çoğunluğunun eşcinsel birliktelikleri onaylamadığı argümanı bağlamında Mahkeme, azınlıkların haklarına erişebilmelerinin çocuğunun kabulüne bağlı kılınamayacağını belirtmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, Rusya’nın 8. madde altındaki yükümlülüklerini yerine getirmekte başarısız olduğuna, bunun da Sözleşme’nin ihlaline yol açtığına karar vermiştir.

¹ Fedotova ve diğerleri v. Rusya (Başvuru no. 40792/10, 30538/14 ve 43439/14, Karar tarihi: 13.07.2021)
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%2240792/10%22,%2230538/14%22,%2243439/14%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-211016%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%2240792/10%22,%2230538/14%22,%2243439/14%22],%22documentcollectionid%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-211016%22]})

Madde 24'te yapılacak değişiklik teklifinin gerekçesinde de; “Ülkemizin başı örtülü ve başı açık kadınları her türlü temel hak ve hürriyetini kullanabilmekte, kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanabilmektedir. Ancak dini inancı sebebiyle başını örten ve kıyafet tercihinde bulunan kadınların; yasal ve idari düzenlemeler veya fiili uygulamalarla, insan onuruyla bağdaşmayan, Anayasa'ya aykırı, ayrımcı ve çağ dışı uygulamalara bir daha maruz bırakılmamaları amacıyla anayasal güvence getirilmektedir.” denmektedir.

Teklifin gerekçesinde vurgu yapılan devletin pozitif yükümlülüğü öncelikle azınlık inançlarının korunmasına yönelik önlemlerin alınması ile ilgilidir. Din ve vicdan özgürlüğü bakımından farklı inanç gruplarının somut, güncel sorunlara ilişkin talepleri ortada iken ve bu konularda uluslararası insan hakları mekanizmalarının tavsiye kararları ve AIHM tarafından verilen ihlal kararları bulunurken, teklif ile din ve vicdan özgürlüğünü, sadece kadınlar bakımından inanca dayalı “kıyafet” tercihinde indirgemektedir. Demokratik toplumlarda devletlerin, inanca dayalı olsun veya olmasın kadınların tercih ettikleri kıyafetlerine hiçbir müdahalede bulunma hakları yoktur. Bugün dünyada başörtülü veya başörtüsüz milyonlarca kadın kendisini Müslüman tanımlamaktadır. Teklif bu gerçekliği yok sayan, başını örten kadınlar ile örtmeyen kadınlar arasında ayrım yaratan ve başörtüsüz kadınların hepsini doğrudan İslam inancının dışında bırakan bir arka plana dayanmaktadır.

Yalnızca tek bir dine mensup kadınların kıyafetleri üzerinden yapılan bu düzenleme, farklı dinlere mensup kişiler açısından da ayrımcılığa yol açacaktır.

Türkiye, tarafı olduğu Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi belgelerine bağlı olacağını kabul ve taahhüt etmiştir. Yapılması istenen değişikliklerle hem yasal mevzuat uyarınca hem de tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelerle garanti altına alınan eşitlik ilkesini ihlal etmektedir.

6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu madde 9/1-e'ye göre Kurumun görevleri arasında “Görev alanıyla ilgili mevzuat çalışmalarını izlemek, değerlendirmek, bunlara ilişkin görüş ve önerilerini ilgili mercilere bildirmek” sayılmıştır. Ayrımcılık içeren mevzuat kanun teklifleriyle ilgili olarak göreviniz kapsamında görüş ve önerilerinizi bildirmenizi -eğer katkınız olduysa hangi aşamalarda bu görevinizi yerine getirdiğinizi- kamuoyuna açıklamanızı ve bu talebimizin sonucu hakkında derneğimize bilgi verilmesini talep ediyoruz.

Bilgilerinize saygıyla sunulur.

Güldane Zekiye Şenol
Eşit Haklar İçin İzleme Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı